

Biden Amerika'sı ve Avrupa

Prof. Dr. Tarık OĞUZLU*

Zor geçen bir dört yılın ardından Biden'in başkan seçilmesiyle birlikte transatlantik ilişkilerde olumlu gelişmeler olacağı beklentisi güçlenmiş gibi. Barack Obama'nın 2008 ABD başkanlık seçimlerini kazanmasını müteakip Avrupa'da yaşanan coşku şu anda tekrar yaşanıyor gibi. Yeni-Muhafazakâr Bush ve aşırı milliyetçi Trump dönemlerinin ardından iktidara gelen küreselleşme ve çok-taraflı işbirliği savunucusu Demokrat başkanlar Avrupa'da kesinlikle daha fazla heyecan uyandırıyorlar. Üst düzey birçok Avrupalı siyasetçi Biden'in başkanlığını kutlamakla kalmayıp, Avrupa Birliği'ni Biden Amerikasıyla daha fazla işbirliği yapmak ve Amerika'nın üzerindeki sorumlulukları paylaşmak noktasında göreve çağırıyor. Nitekim Avrupa Komisyonu tarafından hazırlanan bir öneri paketi Avrupalı liderlerin önüne geldi.

Tıpkı George Bush'un neo-muhafazakâr, son derece askersizleştirilmiş ve tek-taraflı politikalarının yirmi birinci yüzyılın ilk on yılında transatlantik ilişkilerde ciddi gerilimlere neden olması gibi, Donald Trump'ın müttefiklerinden ve çok-taraflı kü-

resel yönetim mekanizmalarından nefret eden «önce Amerika» zihniyeti, son dört yılda benzer gerilimlere neden oldu. Hâlbuki Amerika'nın liderliğinde şekillenen liberal uluslararası dünya düzeni içinde Avrupalı müttefikler bir yandan kendilerini daha fazla güvende hissetmiş diğer yandan da aralarındaki ekonomik ve siyasi bütünleşme sürecini ileri boyutlara taşıyabilmişlerdi. Avrupa Birliği'nin bir barış modeli olarak zemin kazanmasında Amerika'nın sunduğu güvenlik garantileri ve oynadığı küresel liderlik rolü çok etkili olmuştu. Amerika'nın güçlü kasları ve müttefiklerini hesaba katma noktasında gösterdiği erdem Avrupalılara barış içinde yaşayıp ticaret üzerinden zenginleşmeleri için gereken oksijeni sunmuştu.

Durum buyken Bush ve Trump gibi iki Cumhuriyetçi başkanın görev süresi boyunca Amerikan hegemonyasının inanırlılığı Avrupalı müttefikler arasında hissedilir şekilde azaldı. Realpolitik hesapların belirginleştiği ve jeopolitik güç rekabetlerinin hızlandığı bir dünyada Avrupa Birliği'nin bir normatif güç ve liberal barış projesi olarak varlığını sürdürmesi güç-

* Antalya Bilim Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü, e-mail: tarik.oguzlu@antalya.edu.tr

leşti. Avrupa Birliği'nin 2003 yılında benimsediği ilk güvenlik strateji belgesiyle 2016 yılında kabul ettiği güncellenmiş güvenlik belgesi arasındaki fark dikkat çekiciydi. İlkine sirayet eden aşırı iyimser ve özgüvenli hava ikincisinde yerini aşırı ihtiyatlı ve ürkek bir ruh haline bırakmıştı. Kendi değerlerini etrafına yayma ve dünyayı Avrupalı değerler ışığında dönüştürme yönündeki iyimserlik yerini Avrupa Birliği bütünleşme sürecinin temelinde yer alan değerleri koruma dürtüsüne bırakmıştı. Trump'un başkan seçilmesiyle Avrupa'nın kötümserliği daha da arttı.

Son dört yıl süresince Amerika Birleşik Devletleri ve Avrupalı müttefikleri ortak değerler, tehdit algıları ve stratejik öncelikler üzerinde birleşmeyi pek başaramadılar. Trump yönetimi Avrupa içindeki bütünleşme karşıtı hareketlerle aşırı sağ popülist akımları destekledi. Bunun yanında İngiltere'nin birlikten çıkma yönündeki çabalarını cesaretlendirdi. Avrupa

Birliği'ni ideal bir ortak yerine rakip ve düşman olarak algılayan Trump yönetimi AB'nin içeriden zayıflaması noktasında Rusya ve Çin'den geri durmadı. Bu durum Avrupa Birliği içinde AB'nin kendi güvenlik ve savunma yeteneklerini geliştirmesi ve büyük güçlere karşı onların anladığı dilden konuşması gerektiğini söyleyenlere daha fazla zemin açtı. Diğer taraftan Amerika'nın tutumu Avrupalı müttefikler arasında transatlantik ilişkilere bakış noktasındaki farklılıkları daha fazla görünür hale getirdi. Neticede AB'nin NATO'dan ve ABD'den bağımsız otonom bir güvenlik kimliğine sahip olması gerektiğini düşünen ülkeler karşısında bundan son derece ürken ve kendi güvenlikleri için Amerika ve NATO'nun varlığını hayati gören AB ülkeleri de vardı.

Üyeler arası farklılıklara rağmen Avrupalı müttefiklerin ipleri ellerine alma yönündeki çabaları son dört yılda hızlandı. Amerika'nın boşalttığı



alandan en fazla istifade eden ülkeler liberal uluslararası dünya düzeninin temel değerlerine kuşkuyla bakan ülkeler oldu. Trump yönetimiyle birlikte Amerika da illiberal bir dünya gücüne evrilmeye başladı.

Avrupalı müttefiklerin endişe etmelerini gerektirecek yeterince gelişme yaşandı son dört yıldır. Dolayısıyla, Amerika'nın Avrupa güvenliğine ve refahına olan bağlılığının artık garanti edilemeyeceği düşünülürken, Avrupalı müttefiklerin kendi aralarındaki uyum sürecini arttırmaktan ve AB'yi mümkün olan en kısa sürede özerk bir stratejik aktör haline getirmekten başka seçenekleri olmayacaktı. NATO'dan çıkmayı ciddi ciddi düşünen, Avrupalı müttefiklerine karşı ticaret savaşları başlatan ve ülkesinin Avrupa topraklarındaki askerlerini hatırı sayılır oranda azaltmayı savunan Trump yönetimi son dört yıldır adeta Avrupalıların kâbusu oldu. An itibarıyla, ABD ile Çin ve Rusya arasında küresel ölçekte oynanmakta olan halat çekme oyununda arada kalmak istemeyen Avrupalı müttefikler kendi başarılarının çaresine kendilerine bakması gerektiğine artık daha fazla inanıyorlar.

Bu arka plandan bakıldığında, Biden'ın Washington'da iktidara gelmesi rahatlatıcı bir gelişme olarak değerlendirilebilir. Ancak, transatlantik ittifakın Amerika'nın iyi huylu liberal hegemonyası altındaki ihtisamlı günlerine geri döneceğini ileri sürmek gerçekçi olmayacaktır.

Biden, transatlantik ilişkilerin güçlü bir savunucusu ve ABD'nin yurtdı-

şındaki çıkarlarını elde etmesi için dünyanın dört bir yanındaki müttefikleriyle işbirliği yapması gerektiğine inanan bir başkan. Aynı zamanda çok-terafli küresel yönetim ve liberal demokrasiye inanıyor. Biden'ın demokratik ülkelere oluşan bir kurumsal işbirliğini savunduğu ve bu bağlamda bir zirve toplantısı düzenlemek istediğini biliyoruz. Otoriter ve illiberal demokrat güçler karşısında zemin kaybeden liberal demokrasinin kendini toparlaması bu tarz girişimler sayesinde mümkün olabilir.

Biden'ın popülist ve aşırı milliyetçi Trump'a karşı kazandığı zafer, hakikat-sonrası çağda siyasetin rasyonel, çok-kültürlü ve liberal zeminlerde yürütülebileceğini gösterdi. Ayrıca Biden, ABD Kongresi'nde senatör ve Obama yönetiminde başkan yardımcısı olarak sürdürdüğü kariyerinde NATO'ya verdiği desteği ve AB uyum sürecine olan bağlılığını birçok kez kanıtlamış biri. Bütün bunların yanında Biden Amerika'nın liberal uluslararası düzenin lider ülkesi olması gerektiğine ve bu bağlamda Çin ve Rusya'ya karşı yürütülen mücadelede geleneksel müttefiklerin kazanılması gerektiğine inanan bir başkan.

Ancak, Biden'ın geçmiş sicili ve dış politika vizyonu, Avrupalı müttefikleri kayıtsızlığa sürüklememeli. Dış politika deneyimine ve artan büyük güçler arası rekabet ilişkilerine rağmen Biden, Amerikan toplumunun karşı karşıya olduğu büyük zorluklar göz önüne alındığında büyük olasılıkla bir iç politika başkanı olacak.

Biden, bir taraftan COVID-19'u ye-

nip Amerikan ekonomisini yeniden diriltmek isterken diğler taraftan da ülkesindeki aşırı kutuplaşmayı sona erdirmek istiyor. Kendi dış politika vizyonu ile selefinki arasındaki kayda değer farklılıklara rağmen, Biden, bitmeyen savaşları sona erdirmek ve Amerika'nın omuzlarındaki sorumlulukları başkalarıyla paylaşmak noktasında dış politika çizgisini devam ettirecek.

ABD'nin ulus inşası ve demokrasiyi yayma noktasındaki isteksizliği muhtemelen onun döneminde de devam edecek. Trump gibi Biden da Avrupa ve Asya'daki müttefiklerinden, Rusya ve Çin'den kaynaklanan zorluklara direnme noktasında askeri imkânlarını daha fazla arttırmalarını bekleyecek. ABD'nin sunacağı liderlik karşısında onların da daha fazla sorumluluk almalarını isteyecek.

Güvenilir stratejik yeteneklere ve jeopolitik zekâyâ sahip güçlü bir Avrupa, Amerikan çıkarlarına daha fazla hizmet eder. Biden, Avrupalı müttefiklerini gerek NATO gerekse AB

içinde savunmaya daha fazla harcamaları için zorlamaya devam edecek. Amerika'nın Avrupa'nın güvenliğine olan taahhüdü karşısında Avrupalı müttefiklerinden Çin'e karşı Amerika'nın arkasında saf tutmalarını bekleyecek.

Biden, Avrupalı müttefiklerden daha fazla stratejik sorumluluk üstlenmelerini isteyecek. ABD'nin Hint-Pasifik bölgesine odaklanabilmesi ve oradaki stratejik varlığını güçlendirebilmesi için bu şart.

Biden'in başkanlığı, Avrupalı müttefiklere hem stratejik bir fırsat hem de ciddi bir risk sunuyor. Ya önceki zamanlara nazaran daha fazla stratejik düşünüp bu alandaki kapasitelerini ya da Biden'in gelişiyle rehavete kapılıp gevşeyecekler. İlkinde Amerika'nın Avrupa'nın güvenliğine olan bağlılığı ve Avrupalı müttefiklerini ciddiye alma ihtimali artarken, ikincisinde Avrupa'nın stratejik savrulma riski büyüyecek. Seçim Avrupalıların.